

حقوق خانواده پیشرفته (۴)

حقوق جزا خانواده

در نظم حقوق کنونی

دکتر منصور رحمدل / دکتر سید علیرضا میرکمالی
عضو سابق هیأت علمی دانشگاه تهران / عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی
سحر صالح احمدی و سعید صالح احمدی

با دیباچه

دکتر سید حسین صفایی

استاد دانشگاه تهران

www.ketab.ir

عنوان قرارداد: ایران. قوانین و احکام / Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور: حقوق جزای خانواده در نظم حقوقی کنونی (تفسیری، تشریحی و انتقادی) با
لحاظ آخرین تحولات علمی، قانونی و قضایی/منصور رحمدل...[و دیگران]؛ بامقدمه سید حسین
صفایی.

فروست: حقوق خانواده پیشرفته؛ ۴.

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: تألیف منصور رحمدل، سیدعلیرضا میرکمالی، سحر صالح احمدی، سعید صالح احمدی.

موضوع: حقوق خانواده ایران / حقوق جزا ایران / حقوق خانواده -- ایران -- تفسیر و استنباط

Domestic relations Iran / Criminal law Iran/ Domestic relations -- Iran -- Interpretation and
construction

شناسه افزوده: رحمدل، منصور، ۱۳۴۹-۱۴۰۰.

شناسه افزوده: صفایی، سید حسین، ۱۳۱۲-، مقدمه نویس

رده بندی کنگره: KMH۵۳۴

رده بندی دیویی: ۳۴۶/۵۵۰۱۵

شماره کتابشناسی ملی: ۸۸۱۰۹۳۸

حقوق خانواده پیشرفته (۴)

حقوق جزا خانواده

در نظم حقوق کنونی

مؤلفان:

دکتر منصور رحمدل / دکتر سید علیرضا میرکمالی

عضو سابق هیأت علمی دانشگاه تهران / عضو هیأت علمی دانشگاه شهید بهشتی

سحر صالح احمدی و سعید صالح احمدی

ناشر: گالوس

نوبت و سال چاپ: اول - ۱۴۰۱

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۶۳۹-۲۹-۳

شابک دوره: ۹۷۸-۶۲۲-۹۹۱۹۳-۳-۰

قیمت: ۱۲۵ هزار تومان

کلیه حقوق این اثر برای انتشارات گالوس محفوظ است

دفتر مرکزی: تهران، خیابان توانیر شمالی، پلاک ۲۵، واحد ۲

فروشگاه اینترنتی: www.legalbooks.ir

تلفن تماس: ۸۸۲۲۴۲۳۸-۸۸۲۲۴۲۳۶-۰۹۰۲۲۲۶۲۶۳۶

فهرست مطالب

مقدمه استاد دکتر سید حسین صفایی.....	۱۵
بخش اول: از قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱.....	۲۱
ماده ۴۹- مجازات ثبت واقعه ازدواج دائم، طلاق یا فسخ نکاح یا رجوع.....	۲۳
ماده ۵۰- مجازات ازدواج فرد برخلاف مقررات ماده ۱۰۴۱.....	۴۸
ماده ۵۱- مجازات ازدواج فرد خارجی با زن ایرانی برخلاف مقررات ماده ۱۰۶۰	
یا سایر مقررات.....	۵۷
ماده ۵۲- مجازات انکار زوجیت و یا طرح بلاوجه ادعای زوجیت.....	۷۴
ماده ۵۳- مجازات عدم پرداخت نفقه با داشتن استطاعت مالی.....	۷۹
ماده ۵۴- مجازات خودداری از انجام تکالیف راجع به حضانت یا ایجاد مانع	
برای ملاقات طفل.....	۱۱۱
ماده ۵۵- مجازات صدور گواهی پزشکی خلاف واقع یا خودداری از صدور	
عامدانه آن.....	۱۱۸
ماده ۵۶- مجازات ثبت غیرقانونی ازدواج و موجبات انحلال نکاح یا اعلام	
بطلان نکاح یا طلاق.....	۱۲۱
ماده ۵۷- کیفیت تصویب آیین نامه اجرائی قانون.....	۱۲۹
ماده ۵۸- قوانین منسوخ مرتبط با حقوق خانواده.....	۱۲۹

- بخش دوم: از قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۵۳ ۱۳۳
- ماده ۲۲- مجازات امتناع از پرداخت نفقه اشخاص واجب النفقه ۱۳۵
- بخش سوم: از قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۷۵ ۱۳۷
- از فصل هفدهم- جرائم علیه اشخاص و اطفال ۱۳۹
- ماده ۶۱۹- تعرض و مزاحمت برای اطفال یا زنان در اماکن عمومی یا معابر ۱۳۹
- ماده ۶۲۲- ضرب یا اذیت و آزار موجب سقط جنین زن حامله ۱۴۱
- ماده ۶۲۳- سقط جنین زن به واسطه دادن ادویه یا وسایل دیگر ۱۴۱
- ماده ۶۲۴- فراهم نمودن وسایل سقط جنین ۱۴۴
- ماده ۶۳۰- قتل در فراش ۱۵۵
- ماده ۶۳۱- درزدن یا مخفی نمودن یا جابجا نمودن طفل تازه متولد ۱۵۹
- ماده ۶۳۲- امتناع از دادن طفل ۱۶۰
- ماده ۶۳۳- رها نمودن طفل یا شخص ناتوان در محل خالی از سکنه ۱۶۰
- فصل نوزدهم- جرائم برضد حقوق تکالیف خانوادگی ۱۶۳
- ماده ۶۴۳- به عقد درآوردن زن دارای همسر یا معتده ۱۶۳
- ماده ۶۴۴- ضمانت اجرای مبادرت به تزویج عمدی ممنوع ۱۶۳
- ماده ۶۴۷- فریب در ازدواج به امور واهی ۱۶۴
- بخش چهارم: قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۹۹ ۱۶۹
- فصل اول- کلیات ۱۷۱
- ماده ۱- تعاریف قانونی ۱۷۱
- ماده ۲- مشمولان قانون ۲۰۴
- ماده ۳- موارد وضعیت مخاطره آمیز ۲۰۶
- فصل دوم- تشکیلات ۲۱۷
- ماده ۴- دفتر حمایت از اطفال و نوجوانان قوه قضائیه ۲۱۷

ماده ۵- ساختار و تشکیلات مناسب	۲۱۸
ماده ۶- وظایف دستگاه‌ها و نهادها	۲۱۹
فصل سوم- جرائم و مجازات‌ها.....	۲۵۲
ماده ۷- ضمانت اجرای عدم ثبت نام و فراهم کردن موجبات تحصیل	۲۵۲
ماده ۸- قرار طفل یا نوجوان از خانه یا مدرسه و یا ترک تحصیل وی	۲۵۹
ماده ۹- مجازات مقصر	۲۶۰
ماده ۱۰- آزار یا سوء استفاده جنسی طفل یا نوجوان	۲۶۲
ماده ۱۱- معامله راجع به طفل یا نوجوان	۲۸۰
ماده ۱۲- قاچاق اطفال و نوجوانان	۲۸۱
ماده ۱۳- انتقال، خرید، فروش یا قاچاق اعضاء و جوارح طفل یا نوجوان	۲۸۱
ماده ۱۴- تسهیل یا فراهم نمودن موجبات ارتکاب به خودکشی طفل یا نوجوان	۲۸۲
ماده ۱۵- بهره‌کشی اقتصادی از اطفال و نوجوانان	۲۸۲
ماده ۱۶- ضبط مواد دخانی کشف شده	۲۹۵
ماده ۱۷- خودداری یا امتناع از کمک به طفل و نوجوان در معرض جرم	۲۹۸
ماده ۱۸- افشای هویت گزارش دهنده	۲۹۹
ماده ۱۹- افشای هویت یا اطلاعات و اسرار طفل یا نوجوان بزه‌دیده یا در وضعیت مخاطره‌آمیز	۲۹۹
ماده ۲۰- شراکت یا معاونت کارکنان در ارتکاب جرائم عمدی موضوع این قانون	۳۰۰
ماده ۲۱- شراکت یا معاونت شخص حقوقی در ارتکاب جرائم عمدی موضوع این قانون	۳۰۲

- ماده ۲۲- محکومیت به بیش از میانگین حداقل و حداکثر تا حداکثر مجازات
مقرر قانونی..... ۳۰۹
- ماده ۲۳- اثر نوجوان بودن مرتکب جرائم موضوع این قانون..... ۳۱۰
- ماده ۲۴- ضبط یا مصادره اموال و اشیاء..... ۳۱۰
- ماده ۲۵- اجرای دیگر مجازات ها و مجازات شدیدتر..... ۳۱۰
- ماده ۲۶- تقدّم طفل و نوجوان بزه دیده..... ۳۱۱
- ماده ۲۷- امتناع از انجام وظایف قانونی..... ۳۱۱
- فصل چهارم- تحقیق، رسیدگی و تدابیر حمایتی..... ۳۱۲**
- ماده ۲۸- اختصاص شعب..... ۳۱۲
- ماده ۲۹- رسیدگی به وضعیت مخاطره آمیز..... ۳۱۲
- ماده ۳۰- جهات قانونی برای شروع به تعقیب یا اتخاذ تدابیر حمایتی ۳۱۴
- ماده ۳۱- جنبه عمومی تمام جرائم موضوع این قانون..... ۳۱۶
- ماده ۳۲- اقدامات مددکاران اجتماعی بهزیستی..... ۳۱۸
- ماده ۳۳- تدابیر و اقدامات لازم جهت رفع خطر، کاهش آسیب و پیشگیری از
وقوع جرم..... ۳۱۹
- ماده ۳۴- ورود به محل زندگی و کار افراد..... ۳۲۰
- ماده ۳۵- تشخیص اتخاذ تدابیر حمایتی..... ۳۲۲
- ماده ۳۶- گزارش وضعیت طفل و نوجوان و ادله ضرورت اتخاذ اقدامات. ۳۲۲
- ماده ۳۷- تعیین و جبران خسارت های وارد شده به طفل یا نوجوان..... ۳۲۵
- ماده ۳۸- حق حضور در جلسات دادرسی و ارائه نظر مشورتی و پیشنهادهای
حمایتی..... ۳۲۶
- ماده ۳۹- اقدامات و تحقیقات از اطفال و نوجوانان موضوع این قانون.... ۳۲۹
- ماده ۴۰- ارزیابی و تحقیقات مقدماتی..... ۳۲۹

مقدمه استاد دکتر سید حسین صفایی

جای بسی خوشوقتی است که امروزه «حقوق خانواده» و آنچه مربوط به بنیان و اساس خانواده است، بیش از پیش، مورد عنایت حقوق دانان واقع و بر اهمیت آن افزوده شده و کتب و مقالات متعددی در این زمینه به رشته تحریر درآمده است. از جمله کتاب‌های ارزنده و سودمندی که در این خصوص نگارش یافته، مجموعه مشروح و جامع «حقوق خانواده استدلالی» است که گروهی از حقوق دانان برجسته کشور، به تألیف آنها، همت گماشته‌اند.

این مجموعه گسترده که مشتمل بر هفده جلد مستقل می‌باشد، علاوه بر برخورداری از تنوع و گستردگی قلمرو، دارای ویژگی‌های جالبی است که به برخی از آنها در ذیل اشاره می‌کنیم:

۱- برای نخستین بار، در این کتاب‌ها، گروهی از حقوق دانان که دارای مشاغل و حرفه‌های مختلف (عضو هیئت علمی دانشگاه، وکیل دادگستری، مشاور حقوقی، کارشناس حقوقی، سردفتر رسمی ازدواج و کارشناس رسمی دادگستری) هستند، با یکدیگر همکاری داشته و با تقسیم کار در امور تخصصی و انجام هماهنگی‌های لازم برای نیل به اهداف از پیش طراحی شده، آثار ارزشمندی را پدید آورده‌اند که در این مسیر دشوار، نه تنها به بیان مباحث حقوقی و قانونی صرف بسنده ننموده‌اند، بلکه در این مجموعه که دربردارنده آثار علمی چندبُعدی در علوم انسانی است، دیدگاه‌های علمی، تجربی و انتقادی از منظر حقوقی، اقتصادی، روان‌شناختی و جامعه‌شناختی در آنها به اندازه‌شان بیان، به کار گرفته شده است. در این رابطه، بیان سیر تحولات تاریخی (تاریخ حقوق خانواده) هم مدنظر نویسندگان محترم بوده و از آن غفلت ننموده‌اند.

۲- در این مجموعه، افزون بر تبیین و تفسیر قوانین موضوعه، به ذکر آیین‌نامه‌ها، اندیشه‌های حقوقی، رویه قضایی، نظرهای مشورتی و بخشنامه‌ها عنایت مقتضی شده و مطالب با بینش علمی و انتقادی مورد بررسی واقع گردیده است.

۳- از ویژگی‌های قابل بیان این مجموعه، جامعیت آن است بدین معنی که در آن، نه تنها از قوانین مدنی خانواده بحث و گفتگو شده، بلکه قوانین کیفری و آیین دادرسی و احیاناً برخی مسائل جامعه‌شناسی، روان‌شناسی و اقتصادی خانواده با روشی علمی و استدلالی،

مورد مطالعه قرار گرفته که البته این موضوع اقتضای «حقوق خانواده» است که خود، موضوعی میان رشته‌ای و دارای ابعاد مختلف گاه پیچیده است. از این جهت است که در انجام فرآیند تفسیر و آسیب شناسی حقوق خانواده و مطالعات پیرامون آن، باید همه جانبه به مسائل نگریست زیرا بینش تک بُعدی، ما را از واقعیت‌های ظریف، نهان و عمیق، دور نموده و به واسطه عدم درک صحیح از موضوعات که به اتخاذ رویکردها و سیاستهای تقنینی، قضایی و اجرایی نامناسب می‌انجامد، ممکن است خدای ناکرده، کیان خانواده در جامعه، به خطر بیافتد. کیان خانواده را صرفاً با علم حقوق محض نمی‌توان حفظ نمود و حقوقدانان با توسعه سطح مطالعات و پژوهشهای علمی خود، باید از جمیع علوم به ویژه در حوزه علوم انسانی، بهره ببرند.

۴- این مجموعه، از لحاظ استفاده از منابع مورد استفاده، بسیار غنی است. از کتاب‌های معروف حقوقی اعم از قدیم و جدید، مقالات علمی فراوان، رویه‌های قضایی، حتی سخنرانی‌های ارزشمند ارائه شده، در همایش‌های علمی، مصاحبه‌ها و فایل‌های صوتی همکاران و استادان دانشگاه‌ها و دیگر متخصصان حقوقی، نهایت بهره‌برداری به عمل آمده و دکتترین حقوقی، آرای قضایی و عملکرد قانونگذار نیز در مواردی به نقد کشیده شده و در آن از روش‌های منطقی، اصولی و ستنی مانند «مفهوم موافق و مخالف»، «عام و خاص»، «مطلق و مقید»، «مجمل و مبین»، «قیاس اولویت» و «اصول عملیه» نیز بهره گرفته شده است که این موضوع، بر ارزش استدلالی این مجموعه افزوده است.

۵- در این مجموعه، تحولات حقوقی به خوبی نشان داده شده و کتابها منطبق بر آخرین تحولات علمی، قانونی و قضایی بوده و کاملاً به‌روز است.

۶- این مجموعه، متشکل از کتب ذیل است:

- جلد نخست که نسبتاً مفصل است، راجع به «آیین دادرسی خانواده» است، به دو بخش تقسیم شده است: بخش اول متضمن فصول اول تا ششم «قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱» است. بخش دوم دربردارنده برخی از مواد «قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۵۳» می‌باشد که بحث از آن، مورد غفلت دیگر شارحان قوانین حمایت خانواده بوده و چنان که مؤلفان محترم به درستی اشاره نموده‌اند، طرح آن، از آن رو لازم بوده که اکثر مواد قانون مزبور، کماکان به قوت و اعتبار خود باقی است و قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱ آن را نسخ نکرده است. مؤید نظر مزبور این است که قانونگذار در ماده ۵۸ قانون اخیر که

قوانین منسوخ را ذکر نموده، اشاره‌ای به نسخ قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۵۳ نکرده و آن را در شمار قوانین منسوخ نیاورده است؛ بنابراین قانون مورد اشاره، جز در چند مورد که نسخ صریح یا ضمنی شده (مانند ماده ۱۵ راجع به اعطای ولایت قهری به مادر، ماده ۲۳ مربوط به منع ازدواج زن قبل از رسیدن به سن ۱۸ سال و همچنین ازدواج مرد قبل از رسیدن به سن ۲۰ سال، ماده ۸ پیرامون تساوی زن و مرد در طلاق و محدود کردن موارد امکان آن به ۱۴ مورد برای هر یک از زوجین، ماده ۲۲ راجع به مجازات کیفری استنکاف شوهر از دادن نفقه زن در صورت تمکین یا حتی مجازات کیفری مقرر در ماده ۱۶ که شورای نگهبان آن را مغایر با موازین شرعی اعلام کرده است) مابقی مواد همچنان به قوت و اعتبار خود باقی است. به ویژه ضرورت اجازه دادگاه برای ثبت ازدواج مجدد و محدودیت آن به ۹ مورد، کماکان لازم‌الاجراء است. توضیح آن که در ماده ۲۳ لایحه حمایت خانواده تقدیمی به مجلس شورای اسلامی مقرر شده بود که: «اختیار همسر دائم بعدی منوط به اجازه دادگاه پس از اجازات توانایی مالی مرد و تعهد اجرای عدالت بین همسران می‌باشد.» لیکن چون ماده اخیر، ازدواج مجدد را تسهیل می‌کرد و قابل انتقاد می‌نمود، به تصویب مجلس شورای اسلامی نرسید و از این رو، قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۵۳ که نسخ آن در لایحه پیش‌بینی شده بود، از شمار قوانین منسوخ حذف گردید.

- در جلد دوم، تحت عنوان «قوانین حمایت خانواده در نظم حقوقی کنونی»، مهمترین دکترین حقوقی پیرامون دو قانون حمایت خانواده به نحو خلاصه به بحث و گفتگو گذاشته شده است.

- در جلد سوم این مجموعه، تحت عنوان «حقوق سرپرستی در نظم حقوقی کنونی» برخی از قوانین متضمن حمایت از کودکان، نوجوانان و زنان مورد مطالعه و تحقیق مؤلفان محترم قرار گرفته است که بخش اول آن به شرح «قانون حمایت از کودکان بی سرپرست و بدسرپرست مصوب ۱۳۹۲» و بخش دوم به شرح «قانون تأمین زنان و کودکان بی سرپرست مصوب ۱۳۷۱» اختصاص یافته، با ذکر عنوان برای هر ماده و با همان روش کتب اول و دوم این مجموعه و با توجه به آیین‌نامه‌ها و اندیشه‌های حقوقی و نظریات مشورتی مورد بررسی واقع شده است.

- در جلد چهارم تحت عنوان «امور حسبی در نظم حقوقی کنونی»، قوانین مربوط به این حوزه مورد بررسی قرار گرفته است.